

en vervolgens naar de vlinder, waarbij ze beelden toont van het vleugelloze vrouwtje in gezelschap van het mannetje. Verder eitjes en volwassen exemplaren van de Diana-uil (*Griposia aprilina*); de ontwikkeling van het Eikenuiltje (*Dryobotodes eremita*), de Eekhoorn (*Stauropus fagi*), het Schaapje (*Acronicta leporina*), de Meriansborstel (*Calliteara pudibunda*), de Witte eenstaart (*Cilix glaucata*), het Bont zandoogje van rups tot pop tot volwassen vlinder, de Kleine wintervlinder (*Operophtera brumata*), de Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), de Grote beer (*Arctia caja*) met een filmpje van de ei-afzetting, het spinselnest plus het volwassen exemplaar van de Bruine metaalvlinder (*Rhagades pruni*). Tot slot een filmpje (met time-lapse techniek) van de verpopping van de rups van een Dagpauwoog. Zeer indrukwekkend allemaal en met veel geduld gedaan!

8. Tweede deel van de film “Metamorphosis, the beauty and design of butterflies”. In verband met de tijd stellen we dit uit naar de volgende bijeenkomst.

9. Rondvraag.

Abel Jagersma attendeert ons op een onlangs verschenen vlinderboek *British Moths* (second edition) van de Engelse vlinderkenner en auteur Chris Manley. Het is een fotografische gids van de macro- en microvlinders van Groot-Brittannië en Ierland en is (zeker voor de microvlinders) een absolute topper op dit gebied. Een betere op foto's gebaseerde determinatiegids, die ook zeer geschikt en van toepassing is voor het Nederlandse grondgebied, is momenteel niet voorhanden. Verkrijgbaar bij bol.com voor € 38,56 (hardcover).

10. Sluiting.

Siep Sinnema sluit de bijeenkomst af en wenst allen een goede reis naar huis.

Excursie Fochtelooërveen 27 mei 2017

Siep Sinnema

Op zaterdag 27 mei werd zowel een middag- als avondexcursie gehouden in het Fochtelooërveen. De omstandigheden waren prima, de zon scheen en voor een dag in mei was de temperatuur prima. Er kwamen 13 belangstellenden af op deze excursie. Voor de middagexcursie was Judith Bouma onze excursieleider. Zij is veel in het veen te vinden loopt hier heel wat uurtjes rond om het Veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*) te inventariseren. Daar waren we natuurlijk te vroeg voor in het jaar, we kwamen dan ook vooral om de Groentjes (*Callophrys rubi*) te zien. En dat lukte prima, rond de struikjes (vooral Vuilboom, Berk en Wilg) hebben we heel wat Groentjes zien vliegen. Vanaf het parkeerterrein liepen we eerst een stuk langs het fietspad en namen daarna een wandelroute door het veen. Kraanvogels hebben we helaas niet gezien. Op de Ratelpopulier vonden we zeer kleine rupsen van de Hermelijnavlinder (*Cerura vinula*) die net uit het ei waren gekropen (**Zie foto pag. 7**). Op diverse heidestruiken vonden we de eitjes van de

De excursiegangers
midden op het
Fochtelooërveen.
Foto: Siep Sinnema

Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), die in groepjes op de stengels worden afgezet. Het leuke was, dat op diverse plaatsen ook van deze soort de eitjes net bezig waren om uit te komen en we konden de jonge rupsen over de eitjes zien kruipen. (**zie foto's pag. 18**) Na de route door het veen gingen we weer langs het fietspad terug naar de auto's. Naast de genoemde dagvlinders hebben we ook nog waargenomen de Atalanta (*Vanessa atalanta*), het Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*), de Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*), het Klein geaderd witje (*Pieris napi*) en de Kleine vuurvlinder (*Lycaena phlaeas*). Dankzij het fraaie weer een geslaagde middagexcursie.

Ook de avondexcursie kon doorgang vinden. Omdat de bewolking langzaam toenam, bleef de warmte hangen en hadden we geschikte omstandigheden voor het

Tijdens de avondexcursie: veel vlinders, veel belangstellenden, maar ook: veel muggen!

Foto's: Siep Sinnema

waarnemen van nachtvinders. We vonden een geschikte plaats aan de rand van het veen aan het eind van de Drentseweg. In de schemering werd een copula gevonden van de Mi-vlinder (*Euclidia mi*) (zie foto pag. 17) Er werden maar liefst 6 lampen met lakens opgesteld, door Anneke vd Veen, Reinder en Natalia Wijma, Gerard Bergsma, Siep en Jannie Sinnema en Gerrit Tuinstra had zelfs twee opstellingen gemaakt. Er kwamen nog diverse andere mensen een kijkje nemen, zodat we met zo'n 15 mensen konden genieten van de vele nachtvinders, die op de lakens afkwamen. In totaal konden we maar liefst 122 verschillende soorten macro's noteren. Ook werd er 26 soorten micro-nachtvinders waargenomen.

In onderstaande tabellen staat een overzicht van de waargenomen soorten:

Macro-nachtvinders:

<i>Rhagades pruni</i>	<i>Lomographa temerata</i>	<i>Acasis viretata</i>
<i>Poecilocampa populi</i>	<i>Campaea margaritaria</i>	<i>Clostera curtula</i>
<i>Macrothylacia rubi</i>	<i>Chlorissa viridata</i>	<i>Cerura vinula</i>
<i>Saturnia pavonia</i>	<i>Jodis lactearia</i>	<i>Furcula furcula</i>
<i>Mimas tiliae</i>	<i>Cyclophora albipunctata</i>	<i>Furcula bicuspis</i>
<i>Smerinthus ocellatus</i>	<i>Cyclophora punctaria</i>	<i>Furcula bifida</i>
<i>Laothoe populi</i>	<i>Timandra comae</i>	<i>Notodonta dromedarius</i>
<i>Sphinx pinastri</i>	<i>Scopula floslactata</i>	<i>Notodonta ziczac</i>
<i>Deilephila porcellus</i>	<i>Xanthorhoe spadicearia</i>	<i>Drymonia dodonaea</i>
<i>Thyatira batis</i>	<i>Xanthorhoe ferrugata</i>	<i>Pheosia gnoma</i>
<i>Tethea ocularis</i>	<i>Xanthorhoe montanata</i>	<i>Pterostoma palpina</i>
<i>Tethea or</i>	<i>Epirrhoe tristata</i>	<i>Ptilodon capucina</i>
<i>Ochropacha duplaris</i>	<i>Cosmorhoe ocellata</i>	<i>Gluphisia crenata</i>
<i>Watsonalla binaria</i>	<i>Dysstroma truncata</i>	<i>Phalera bucephala</i>
<i>Drepana curvatula</i>	<i>Thera obeliscata</i>	<i>Peridea anceps</i>
<i>Drepana falcataria</i>	<i>Thera britannica</i>	<i>Harpyia milhauseri</i>
<i>Lomaspilis marginata</i>	<i>Electrophaes corylata</i>	<i>Acronicta alni</i>
<i>Ligdia adustata</i>	<i>Colostygia pectinataria</i>	<i>Acronicta leporina</i>
<i>Macaria notata</i>	<i>Hydriomena furcata</i>	<i>Subacronicta megacephala</i>
<i>Macaria alternata</i>	<i>Hydriomena impluviata</i>	<i>Acronicta menyanthidis</i>
<i>Petrophora chlorosata</i>	<i>Hydria undulata</i>	<i>Acronicta rumicis</i>
<i>Plagodis dolabraria</i>	<i>Euphyia unangulata</i>	<i>Craniophora ligustri</i>
<i>Opisthograptis luteolata</i>	<i>Eupithecia absinthiata</i>	<i>Herminia grisealis</i>
<i>Odontopera bidentata</i>	<i>Eupithecia vulgata</i>	<i>Pechipogo strigilata</i>
<i>Biston betularia</i>	<i>Lacanobia oleracea</i>	<i>Nola confusalis</i>
<i>Hypomecis punctinalis</i>	<i>Eupithecia tripunctaria</i>	<i>Herminia tarsipennalis</i>
<i>Aethalura punctulata</i>	<i>Eupithecia nanata</i>	<i>Schrankia costaestrigalis</i>
<i>Ematurga atomaria</i>	<i>Chloroclystis v-ata</i>	<i>Euclidia mi</i>
<i>Bupalus piniaria</i>	<i>Euchoeca nebulata</i>	<i>Hypena proboscidalis</i>
<i>Cabera pusaria</i>	<i>Hydrelia flammeolaria</i>	<i>Rivula sericealis</i>
<i>Cabera exanthemata</i>	<i>Lobophora halterata</i>	<i>Diachrysia chrysitis</i>
<i>Lomographa bimaculata</i>	<i>Pterapherapteryx sexalata</i>	<i>Plusia festucae</i>
<i>Deltote pygarga</i>	<i>Lacanobia thalassina</i>	<i>Abrostola triplasia</i>

<i>Deltote deceptor</i>	<i>Hada plebeja</i>	<i>Pseudoips prasinana</i>
<i>Deltote bankiana</i>	<i>Ceramica pisi</i>	<i>Earias chlorana</i>
<i>Lithacodia uncula</i>	<i>Leucania comma</i>	<i>Thumatha senex</i>
<i>Shargacucullia scrophulariae</i>	<i>Axylia putris</i>	<i>Eilema sororcula</i>
<i>Elaphria venustula</i>	<i>Ochropleura plecta</i>	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>
<i>Charanyca trigrammica</i>	<i>Diarsia rubi</i>	<i>Spilosoma lutea</i>
<i>Euplexia lucipara</i>	<i>Xestia c-nigrum</i>	<i>Spilosoma lubricipeda</i>
<i>Apamea crenata</i>	<i>Agrotis exclamationis</i>	<i>Diaphora mendica</i>
<i>Apamea sordens</i>	<i>Calliteara pudibunda</i>	<i>Arctia caja</i>
<i>Oligia fasciuncula</i>	<i>Orgyia antiqua</i>	<i>Tyria jacobaeae</i>

Micro-nachtvlinders:

<i>Ancylis apicella</i>	<i>Cochylis nana</i>	<i>Glyphypterix thrasonella</i>
<i>Apotomis sororculana</i>	<i>Elophila nymphaeata</i>	<i>Hellinsia didactylites</i>
<i>Apotomis turbidana</i>	<i>Epinotia bilunana</i>	<i>Lobesia reliquana</i>
<i>Argyresthia conjugella</i>	<i>Epinotia rubiginosana</i>	<i>Monopis monachella</i>
<i>Argyroplote lacunana</i>	<i>Epirrhoe galiata</i>	<i>Parapoynx stratiotata</i>
<i>Bactra lanceolana</i>	<i>Eucosma campoliliana</i>	<i>Petrophora chlorosata</i>
<i>Capua vulgana</i>	<i>Eucosma cana</i>	<i>Pseudosciaphila branderiana</i>
<i>Cataclysta lemnata</i>	<i>Eulia ministrana</i>	<i>Syndemis musculana</i>
<i>Celypha lacunana</i>	<i>Eupoecilia ambiguella</i>	<i>Tischeria ekebladella</i>

Verslag excursie Delleboersterheide zaterdag 8 juli 2017 Gerard Bergsma

In de ochtenduren van deze dag regent het nog, maar er is beter weer op komst. Daarom besluiten we de excursie door te laten gaan en niet voor niets, want midden op de dag verdwijnen de wolken en komt er meer blauw aan de hemel. Wanneer de excursie (met helaas slechts 8 deelnemers) begint, schijnt de zon al volop en gaat de temperatuur naar een zeer aanvaardbaar niveau. De vlinders vinden dit ook, want tijdens de wandeling over de landweg en zijdelings door het aangrenzende bloemrijke grasland naar de Delleboersterheide vliegen ze er vrolijk op los. Bonte zandoogjes, Klein geaderde witjes, vele Koevinkjes, Zwartsprietdikkopjes, Atalanta's, Bruine plus Oranje zandoogjes, een Kleine vos. We traceren een rups van de Daggauwoog. Ook Sint-jansvlinders (*Zygaena filipendulae*), een Bruine snuituil (*Hypena proboscidalis*), een Stompvleugelgrasuil (*Mythimna impura*) en een rups van de Wapendrager (*Phalera bucephala*) passeren de revue. Vanaf het toegangshek van de Delleboersterheide vervolgen we onze weg langs de oostkant van dit prachtige natuurgebied richting de Tjonger.

Copula Mi-vlinder (*Euclidia mi*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017. Foto: S.Sinnema (zie pag. 9)

Eerste stadium rups Hermelijnavlinder (*Cerura vinula*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017.

Laatste stadium van dezelfde rups na opkweken op 22 juni. Foto's: S.Sinnema (zie pag. 7)

Eitjes Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017. Foto: J.Bouma (zie pag. 8)

Net uitgekomen rupsen van de Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*), excursie Fochtelooërveen, 27 mei 2017. Foto: S.Sinnema (zie pag. 8)

Krakeling (*Diloba caeruleocephala*)
Liphústerheide, 28 sept.
Foto R.Wijma (zie pag. 31)

Sneeuwbeer (*Spilosoma urticae*), Foto R.Wijma (zie pag. 30)